

Ed.

498. Nefndarálit

um frumvarp til laga um byggingu fyrir Háskóla Íslands.

Frá menntamálanefnd.

Nefndin sendi frv. þetta borgarstjóranum í Reykjavík til umsagnar, aðallega út af ákvæðum frv. viðvikjandi því, að Reykjavíkurbær gefi lóð undir Háskólann. Hefir borgarstjóri svarað nefndinni með bréfi dags. 29. marz, sem prentað er með álit þessu (fskj. 1). Eunnfremur hefir háskólaráðið haft málið til meðferðar á fundi sínum 22. marz, að tilkvöddum borgarstjóra og bæjarverkfræðingi, og er eftirrit úr gerðabókinni, sem fylgdi bréfi borgarstjóra, prentað hér með (fskj. 2).

Nefndin fellst eindregið á það, að staður sá austan við Suðurgötu, gegnt Íþróttavellinum á Melunum, en sunnan við Hringbraut, sem borgarstjóri bendir á í bréfi sínu, sé miklu betur fallinn fyrir Háskólann en staður sá í Skólavörðuholtinu, sem frv. ráðgerir í samræmi við uppástungur skipulagsnefndar, og telur borgarstjóra hafa nnnið máli þessu þarft verk með því að gefa yfirlit yfir hina miklu annmarka, sem eru á því að reisa Háskólann í Skólavörðuholtinu, og benda jafnframt á hinn staðinn. Stúdentagarðinum hefir einnig verið fyrirhuguð lóð í Skólavörðuholtinu, við hlið lóðar þeirrar, sem eftir skipulagsuppdrættinum var ætluð Háskólanum, og vill nefndin, þótt eigi komi þessu máli beinlínis við, láta uppi það álit sitt, að mjög æskilegt væri að fá samkomulag við bæjarstjórn

Reykjavíknr nm skipti á lóðum fyrir Stúdentagarðinn, þannig að hann gæti fengið lóð við hlið háskólalóðarinnar á þeim stað, sem borgarstjóri hefir stngið upp á.

Nefndin leggur til, að frv. verði samþykkt með nokkrum breytingum, aðallega þeim, er leiða af því, að æskilegt þykir að fá aðra lóð nndir Háskólann en þá, sem frv. tiltekur.

BREYTINGARTILLÖGUR.

1. Við 1. gr. Orðin „á lóð þeirri . . . í því skyni falli burt.
2. Við 2. gr. Greinin orðist svo:

Skilyrði fyrir því, að ríkissjóður leggi fram fé til háskólabyggingar samkvæmt 1. gr., er það, að samkomnlag náist við bæjarstjórn Reykjavíknr nm, að Reykjavíkurbær gefi Háskólanum til kváðalansrar eignar 8—10 hektara af landi á þeim stað, sem kennslmálaráðherra og háskólaráði þykir hentugt.

Alþingi, 11. apríl 1930.

Páll Hermannsson,
form.

Jón Þorláksson,
frsm.

Erlingur Friðjónsson,
fundaskrifari.

Fylgiskjal I.

BORGARSTJÓRINN Í REYKJAVÍK

Reykjavík, 29. marz 1930.

Menntamálanefndin hefir sent mér til umsagnar frv. til laga um byggingu fyrir Háskóla Íslands og óskað umsagnar minnar um 2. gr. frv., að því leyti er hún snertir Reykjavíkurbæ.

Í 2. gr. frv. er það gert að skilyrði fyrir því, að ríkissjóður leggi fram fé til háskólabyggingar, að Reykjavíkurbær gefi Háskólanum c. 9 hektara stóra landsneið í Skólavörðuholtinn og mýrinni þar niðnr af til sérkváðalausra afnota nm aldur og æfi, en í greinargerðinni fyrir frv. er svo að orði komizt, að landsstjórnin geri hiklaust ráð fyrir því, að Reykjavíkurbær sjái sæmd sína í því að gefa Háskólanum nægilega lóð og taki svo riflega til, að endast megi til að bæta úr vaxandi þörf margra kynslóða.

Ég leyfi mér fyrst að vekja athygli háttvirtrar nefndar á því, að Háskóli Íslands er stofnun, sem ríkið starfrækir vegna allrar þjóðarinnar og ekki að neinn leyti fyrir íbúa Reykjavíknr sérstaklega, og virðist það mjög einkennilegt, ef velferð þessarar merkn stofnunar á að velta á því, hvort Reykjavíkurborg vilji leggja álitlega fjártúlgun til húsbyggingar fyrir Háskólann. Enn furðulegra virðist, að landsstjórnin skuli leggja slíkt lagafrv. fyrir hið háa Alþingi, án

Þess fyrst að leita til bæjarstjórnar Reykjavíkur. Hér er sem sé ekki um neina smámenni að ræða, heldur um verðmæti, sem sjálfsagt ekki yrði metið minna en 250—300 þús. kr. til fasteignamats, og ekki allt fullkomin eign Reykjavíkurborgar. Ef selja ætti það af landinu, sem borgin á, mætti sjálfsagt fá fyrir það minnst 400 þús. kr., og þar sem ætlað er til, að byggingarkostnaður verði 600 þús. kr., yrði framlag Reykjavíkur c. $\frac{2}{3}$ hlutar af öllum kostnaðinum.

Verð ég að mótmæla því, að löggjafarvaldið setji lög um slíkt fjárframlag úr bæjarsjóði Reykjavíkur, án þess að áður sé leitað samþykkis bæjarstjórnarinnar. Með þessu vil ég alls ekki halda því fram, að bæjarstjórnin verði ófús á að verða við tilmælum Alþingis eða ríkisstjórnarinnar um hæfilega lóð handa Háskólanum, ef slík tilmæli koma og unnt verður að koma sér saman um stærð og legu lóðarinnar.

Ég sný mér þá að því að skýra fyrir hv. nefnd, hvaða annmarkar eru á því, að bæjarstjórn Reykjavíkur geti látið af hendi alla þá lóð, sem lýst er í 2. gr. frumvarpsins.

Skípulag bæjarins gerir ráð fyrir, að Háskólinn verði reistur við Skólavörðutorg á lóð austan við torgið við hliðina á væntanlegum Stúdentagarði. Er lóð þessi sem næst 1 hektar, eða 3,14 dagsláttur að stærð, og hefir hingað til verið talin nægilega stór til þessara nota, eins og meðal annars sést af bréfi dómsmálaráðherra til Háskólans, dags. 8. jan. 1929, og sem prentað er með greinargerðinni, er fylgir frumvarpinu. Þar segir: »Lóð Háskólans þarf að vera mjög stór, ef unnt væri ekki minni en 2—3 dagsláttur, til að gera ráð fyrir nægilegu olnbogarúmi um ókomnar aldir«.

Í janúarmánuði 1929 sneri háskólaráðið sér til bæjarstjórnar Reykjavíkur með beiðni um lóð fyrir Háskólann, og samþykkti bæjarstjórnin þá í marzmánuði að ætla Háskólanum svæðið milli Skólavörðutorgs og Barónsstígs fyrir norðan Stúdentagarðinn, um einn hektara að stærð, en gerði að svo stöddu ekki ályktun um afhendingu landsins. Þetta var munnlega tilkynnt rektor Háskólans, sem og fékk eftirrit af ályktuninni, svo sem sjá má af bréfi háskólaráðsins til dómsmálaráðherra, dags. 16. apríl 1929. — Við þetta situr.

Nú er krafist að fá auk þessarar lóðar 3,1 hektara stóra lóð austan af fyrrnefndri lóð milli Barónsstígs og Hringbrautar og 5 hektara af landi norðanvert við Hringbraut í áframhaldi af þessari lóð, eða alls um 28 dagsláttur. Ég læt hér með fylgja uppdrátt (nr. 1.) sem sýnir afstöðuna.

Svæðið milli Barónsstígs og Hringbrautar hefir verið ætlað til ýmsra skólabygginga, svo sem gagnfræðaskóla, iðnskóla, verzlunarskóla o. fl., eða til samskólans, þegar að því kemur, að sú góða lausn fæst á skólamálanum í borginni. Þetta er eini staðurinn, sem borgin hefir til umráða til slíkra skólabygginga, sem öllum kemur samau um, að reistar muni verða á næstu árunum fram undan, og þar getur orðið sæmilega rúmt um skólana. Í greinargerð fyrir frumvarpinu er minnst á, að skólabyggingar fyrir ungmennafræðsluna gætu staðið norðanvert við Skólavörðutorgið, en þar er alls ekki nægilegt landrými og þess utan er þetta eini staðurinn í borginni, sem hægt er að nota undir geyma fyrir heitt vatn, ef unnt á að vera að hagnýta til fulls jarðhita þann, sem til er í landi Reykjavíkur, og ekki síður, ef takast skyldi að koma upp hitaveitu fyrir alla borgina, eða

mikinn hluta hennar, en svo miklar líknr eru til þess, að sú hugsun komist í framkvæmd áður en mjög langt líður, að ekkert vit væri í því að girða fyrir mögnleikana til þess með því að reisa skólabýggingar á þessu svæði.

Vegna þessa fæ ég ekki séð, að nokkrn mögnleiki sé á því, að bæjarstjórnin geti afhent þetta nmrædda svæði til Háskólans.

Þá er loks landið norðanvert við Hringbrant í áframhaldi af fyrrnefndri lóð. Því hefir ekki verið ráðstafað til neins sérstaks vestanvert við fyrirhugaða járnbrautarstöð, en að takmörkum þess svæðis, sem er ætlað tii járnbrautarinnar — eða langferðabifreiða, ef engin kemur járnbraut —, eru aðeins c. 4 hektarar. Eru þetta að miklu leyti erfðafestulönd, sem ekki eru fullkomin eign borgarinnar, en það virðist ekki útilokað, að þessa landspildu mætti ætla Háskólanum, ef þörf hans krefðist þess að fá hana til viðbótar við 1 hektar við Skólavörðungstorg.

Hvað snertir land það í heild, sem frumvarpið ætlast til, að Háskólinn fái til umráða, leyfi ég mér að benda á, að það virðist mjög óhentugt til nota hans. Það er langt, en tiltölulega mjótt og liggur í miklum halla. Tvær umferðargötur, önnur 15 metra, hin 25 metra breið, skipta landinu í 3 hluta. Þetta hlýtnr að vera mjög óhentugt og eykur mjög girðingarkostnað, auk þess sem landið er mjög óaðgeugilegt til ræktunar, nema að nokkru leyti neðanvert við Hringbraut. Mundi það verða ærið kostnaðarsamt að koma löndum þessum í það ástand, að Háskólanum hæfði og hann gæti haft þeirra nokkrn not.

Ef það er rétt skoðnn, að Háskólinn þurfi 8—9 hektara land til sinna þarfa í framtíðinni, en nú það skal ég ekki deila, jafnvel þótt mér þyki hér ekki skorið við neglur, þá virðist mér mjög óhyggilegt að ætla honum það land, sem frumvarpið gerir ráð fyrir, enda tel ég, samkvæmt framansögðu, ógerlegt fyrir bæjarstjórnina að láta af hendi það land, sem ætlað er fyrir aðrar skólabýggingar.

Ég hef þvi reynt að koma anga á einhvern annan stað, þar sem Háskólinn gæti verið vel settur í borginni, og þar sem nægilega stórt landrými væri til að færa út kvíarnar eftir þörfum, og leyfi ég mér að benda á svæðið austan við Sudurgötu gegnt Íþróttavellinum á Melnum, en sennan við Hringbraut. Þar hagar svo til, að Reykjavíkurbær á land allt næst fyrir austan Snöngötu, en þar fyrir neðan taka við erfðafestulönd, kálgarðar og tún. Á þessum stað er mögulegt að ætla jafnvel allt að 16,5 hektara stórt samfellt land til þarfa Háskólans, og meginíð af því, sem er ræktað land, þyrfti ekki að kaupa fyrr en Háskólinn hefði þess þörf. Aðalbyggingin mundi verða reist efst í landinu nálægt Sudurgötu á lóð bæjarins og öll lóðin yrði ein heild, suður og austur frá byggingunni. — Læt ég fylgja uppdrátt (nr. 2), sem sýnir afstöðu þessa lands.

Háskólaráðið boðaði mig á fund með sér síðastliðinn laugardag út af lagafrumvarpinu og benti ég ráðinu á þennan stað. Háskólaráðið skoðaði báða staðina, ásamt bæjarverksfræðingnum og mér. Álit ráðsins er í fundargerð þess 22. þ. m., sem mér hefir verið sent afrit af í því skyni, að ég láti það fylgja þessari nmsögn minni, og legg ég það hér með.

Ef lög nú byggingu fyrir Háskóla Íslands verða sett á þessu þingi, er tæplega hægt að gera ráð fyrir því, að löðamálið verði útkljáð áður, þar sem bæjarstjórnin hefir ekki haft tækifæri til að taka afstöðu til þess, og að sjálfsgöðu

þurfa kennslumálaráðherra og nefndir Alþingis að kynna sér þessa nýjn uppástungu. Samningar um þetta hljóta að taka nokkurn tíma, en eins og ég hef áður tekið fram, virðist ekki geta komið til greina, að Alþingi sama sem skyldi bæjarstjórn Reykjavíkur með lögum til þess að leggja fram úr bæjarsjóði fé til tryggingar fyrir Háskóla Íslands. Slíka aðferð mætti skoða sem litilsvirðingu á bæjarstjórninni og gæti hæglega orðið til þess að tefja úrlausn málsins. Mundi ég því telja hagkvæmast að orða 2. gr. frumvarpsins þannig:

»Landsstjórninni er falið að leita samninga við bæjarstjórn Reykjavíkur um afhendingu hæfilegrar lóðar til háskólabyggingarinnar á þeim stað og með þeim kjörum, sem kennslumálaráðherra og háskólaráð aðhyllast«.

Jafnframt þyrfti að breyta 1. gr. frumvarpsins á þá leið, sem háskólaráðið hefir bent á.

Ef menntamálanefndin skyldi óska frekari upplýsinga í tilefni af þessu máli, er ég fús að koma til viðtals við hana.

K. Zimsen.

Til

menntamálanefndar efri deildar Alþingis.

Fylgiskjal II.

EFTIRRIT

úr gerðabók háskólaráðsins, 22. marz 1930.

I. *Lóð undir fyrirhugaða háskólabyggingu.* Vegna frumvarps til laga um bygging fyrir Háskóla Íslands hafði háskólaráðið fengið borgarstjóra og bæjarverkfræðing til þess að mæta á fundinum.

Borgarstjóri skýrði frá því, að hann hefði fengið nefnt frumvarp til umsagnar. Er í frumvarpinn, 2. gr., gert að skilyrði fyrir fjárframlagi til háskólabyggingar, að Reykjavíkurbær gefi háskólanum til sérkvaðalansra afnota um aldur og æfi landsneið frá Skólavörðntorgi milli lóðar laudsspítalans og væntanlegs íþróttavallar niður að Hringbrant og 5 ha. af landi neðanvert við Hringbraut, í áframhaldi af ofanefndri byggingarlóð háskólans.

Borgarstjóri skýrði frá því, að umrætt land yrði ekki unnt að láta af hendi með því að halda því skipalagi, sem ráðgert hefði verið, þar sem öðrum skólum hefði jafnframt verið fyrirhuguð lóð á þessu svæði, og ennfremur hlyti land háskólans með þessum hætti að verða tvískorið af götum og lóðin að öðrum leyti mjög óhagkvæm, með því að hún verði hlutfallslega mjög mjó. Borgarstjóri benti á það, að bæði nægilega stór og vel lögnuð lóð gæti fengizt anstanvert við Íþróttavöllinn núverandi og sunnanvert við Hringbrant og niður í mýri, eftir þörfum.

Lóð þessi yrði að minnsta kosti jafnstór þeirri lóð, sem nú getur í 2. gr. frumvarpsins.

Háskólaráðið, ásamt borgarstjóra og bæjarverkfræðingi, skoðaði bæði þessi lönd, og var það einhuga álit háskólaráðsins, að síðarnefnda landið væri miklu betur fallið til háskólabygginga og afnota handa háskólannm.

Háskólaráðið telur æskilegt, að 2. gr. frumvarpsins verði orðnð á þessa leið:

»Skilyrði fyrir því, að ríkissjóðnr leggi fram fé til háskólabyggingar, er, að Reykjavíkurbær gefi háskólannm til kvaðalansrar eignar 8—10 ha. af landi á þeim stað, er kennslumálaráðherra og háskólaráði þykir hentugt«.

Úr 1. gr. frumvarpsins falli niður orðin » — — á lóð þeirri — — — háskólannm í því skyni«.

— — —